INNOVATIONS IN TECHNOLOGY AND SCIENCE EDUCATION
ISSN 2181-371X
https://sr-journals.org/index.php/ITSE

ZAMONAVIY XITOY BOLALAR ADABIYOTINING TARAQQIYOTI: SHU HUIBO 舒辉波 IJODI MISOLIDA

TDShU Xitoyshunoslik oliy maktabi
katta o‘qituvchi ***Komilova Sh.T***
3-kurs talabasi ***Yuldasheva Sh.***

Annotatsiya. Ushbu maqola zamonaviy xitoy bolalar adabiyotining taraqqiyot tendensiyalarini tahlil qilish hamda uning shaxsning intellektual va axloqiy qiyofasini shakllantirishdagi strategik ahamiyatini yoritishga bag‘ishlangan. Tadqiqot ob’ekti sifatida zamonaviy xitoy adabiyotshunosligida o‘ziga xos o‘rin egallagan yozuvchi Shu Huibo ijodi tanlangan. Maqolada muallif bolalar adabiyotidagi turli janrlarning bola psixologiyasi va tafakkuriga ta’sirini ilmiy tahlil qiladi, shuningdek, tarixiy retrospektiva asosida mazkur sohaning evolyusion rivojlanish bosqichlarini ochib beradi. Tadqiqot doirasida “katta adabiyot” konsepsiyasining nazariy asoslari ko‘rib chiqilib, yozuvchining “Nur sadosi” asarida aks etgan ijtimoiy-gumanitar muammolar qiyosiy-tahliliy usulda o‘rganilgan.

Olib borilgan tahlillar natijasida bolalar kitobxonligining shaxs ijtimoiylashuvi, ma’naviy kamoloti va dunyoqarashini shakllantirishdagi muhim o‘rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: Intellektual salohiyat, badiiy tafakkur, Shu Huibo, adabiy evolyutsiya, ijtimoiy moslashuv, falsafiy proza, tarixiy xotira, estetik tarbiya, inklyuziv madaniyat.

Abstract. This article is devoted to analyzing the development trends of modern Chinese children’s literature and to elucidating its strategic significance in shaping the intellectual and moral profile of the individual. As the object of the study, the works of Shu Huibo—a writer who occupies a distinctive place in contemporary Chinese literary studies—have been selected.

The paper provides a scholarly analysis of the impact of various genres of children’s literature on child psychology and cognition, and, through a historical retrospective approach, reveals the evolutionary stages of development within this field. Within the scope of the research, the theoretical foundations of the concept of “great literature” are examined, and the socio-humanitarian issues reflected in the writer’s work *“The Echo of Light”* are studied using a comparative-analytical method.

The findings substantiate the significant role of children’s reading in the processes of socialization, spiritual development, and the formation of worldview from a scientific perspective.

Keywords: intellectual potential, artistic thinking, Shu Huibo, literary evolution, social adaptation, philosophical prose, historical memory, aesthetic education, inclusive culture.

Аннотация. Данная статья посвящена анализу тенденций развития современной китайской детской литературы, а также раскрытию её стратегического значения в формировании интеллектуального и нравственного облика личности. В качестве объекта исследования выбрано творчество писателя Шу Хуибо, занимающего особое место в современном китайском литературоведении.

В статье проводится научный анализ влияния различных жанров детской литературы на психологию и мышление ребёнка, а также на основе исторической ретроспективы раскрываются эволюционные этапы развития данной сферы. В рамках исследования рассматриваются теоретические основы концепции «большой литературы», а также с использованием сравнительно-аналитического метода изучаются социально-гуманитарные проблемы, отражённые в произведении «Эхо света».

Результаты проведённого анализа научно обосновывают значимую роль детского чтения в процессах социализации личности, её духовного развития и формирования мировоззрения.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал, художественное мышление, Шу Хуибо, литературная эволюция, социальная адаптация, философская проза, историческая память, эстетическое воспитание, инклюзивная культура.

Kirish. Insoniyatning kelajak ma’naviy qiyofasi, avvalo, bugungi yosh avlod qanday ma’naviy-axloqiy manbalar asosida tarbiyalanayotganiga bevosita bog‘liqdir. Shu nuqtai nazardan, bolalar adabiyotini faqat sodda syujetli asarlar majmuasi sifatida emas, balki shaxsiyatning intellektual, estetik va axloqiy asoslarini shakllantiruvchi muhim ijtimoiy-madaniy fenomen sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Zero, bolaning dunyoni anglash jarayoni dastlab badiiy obrazlar vositasida kechadi, bu esa uning ongida hayotiy qadriyatlar, axloqiy me’yorlar va tafakkur modellarining shakllanishiga zamin yaratadi. Ayniqsa, til boyligi, mantiqiy izchillik va mustaqil fikrlash ko‘nikmalari sifatli badiiy adabiyot mutolaasi jarayonida izchil ravishda rivojlanadi.

Zamonaviy globallashuv sharoiti va raqamli texnologiyalar jadal taraqqiyoti bolalar adabiyoti zimmasiga yanada murakkab vazifalarni yuklaydi. Bugungi kunda u nafaqat bolaning ma’naviy ehtiyojlarini qondiruvchi, estetik zavq bag‘ishlovchi vosita, balki turli mafkuraviy ta’sirlar va psixologik xavf-xatarlarga qarshi ma’naviy immunitetni shakllantiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu bois, jahon adabiyoti tajribasini, xususan, Sharq va G‘arb an’analarini uyg‘unlashtirgan zamonaviy mualliflar ijodini ilmiy o‘rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada zamonaviy xitoy bolalar adabiyotining yorqin namoyandasi Shu Huibo ijodi misolida adabiyotning shaxs kamolotiga ko‘rsatadigan ko‘p qirrali ta’siri kompleks va fundamental tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

Bolalar adabiyoti: Inson kamoloti va ma’naviy yuksalishning poydevori.

Zamonaviy xitoy bolalar adabiyoti so‘nggi o‘n yilliklarda mazmun va shakl jihatidan sezilarli transformatsiya jarayonini boshdan kechirmoqda. Unda an’anaviy tarbiyaviy-didaktik yo‘nalish bilan bir qatorda, shaxs erkinligi, individual tafakkur va ijtimoiy mas’uliyat masalalari ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, globallashuv sharoitida bolalar adabiyoti milliy qadriyatlarni saqlash bilan birga, umuminsoniy g‘oyalarni targ‘ib qiluvchi universal ma’naviy makonga aylanmoqda.

Bu jarayonni tahlil qilishda zamonaviy xitoy bolalar yozuvchisi Shu Huibo ijodi alohida ahamiyat kasb etadi. Uning asarlarida bolalar psixologiyasining nozik jihatlari chuqur badiiy tahlil etilib, voqelikni bola nigohida idrok etish tamoyili ustuvorlik qiladi. Yozuvchi ijodida obrazlar tizimi sodda va tushunarli bo‘lishiga qaramasdan, ular orqali ko‘tarilgan ijtimoiy va axloqiy muammolar murakkab falsafiy mazmunga ega.

Shu Huibo asarlarining janr xususiyatlari ham o‘ziga xosdir. Unda realistik tasvir bilan bir qatorda, ramziylik va badiiy shartlilik elementlari uyg‘unlashgan bo‘lib, bu holat bolalar ongida abstrakt fikrlash qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Masalan, “Nur sadosi” asarida nur obrazi nafaqat estetik kategoriya sifatida, balki ma’naviy poklik, umid va insonparvarlik ramzi sifatida talqin etiladi. Asardagi voqealar tizimi bolaning ichki dunyosi, uning his-tuyg‘ulari va ma’naviy izlanishlari bilan chambarchas bog‘liq holda rivojlanadi.

Mazkur asarda ko‘tarilgan ijtimoiy-gumanitar masalalar — inson va jamiyat munosabatlari, ma’naviy tanlov, yaxshilik va yomonlik o‘rtasidagi ziddiyat — bolalar adabiyoti doirasidan chiqib, keng falsafiy mazmun kasb etadi. Bu esa “katta adabiyot” konsepsiyasining amaliy ifodasi sifatida namoyon bo‘ladi. Ya’ni, bolalar uchun yaratilgan asarlar ham mazmunan chuqur, ko‘p qatlamli va har qanday yosh toifasi uchun ahamiyatli bo‘lishi mumkinligi isbotlanadi.

Shuningdek, yozuvchi asarlarida til va uslub masalasiga alohida e’tibor qaratiladi. Matnning soddaligi va ravonligi bolalar uchun tushunarlilikni ta’minlasa, obrazlilik va badiiy ifoda vositalari uning estetik qimmatini oshiradi. Bu esa bolalarda nafaqat o‘qishga qiziqish uyg‘otadi, balki ularning nutqiy va tafakkur kompetensiyalarini ham rivojlantiradi.

Umuman olganda, zamonaviy xitoy bolalar adabiyoti, xususan, Shu Huibo ijodi misolida, badiiy adabiyotning shaxs kamolotiga ta’siri ko‘p qirrali ekanligi namoyon bo‘ladi. U bolaning intellektual

salohiyatini oshirish, axloqiy qadriyatlarini shakllantirish va uning jamiyatdagi o‘rnini anglashga xizmat qiladigan muhim tarbiyaviy vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Milliy bolalar adabiyotining tarixiy taraqqiyotiga nazar tashlasak, u bir necha muhim tamal toshlaridan iborat ekanini ko‘ramiz. 1796–1912-yillar oralig‘ida G‘arb klassik namunalari, masalan, "Robinzon Kruzo" kabi asarlar ilk bor mahalliy tilga o‘girilishi bilan sohaga poydevor qo‘yildi. Tarjima asarlarining ko‘payishi va "Kichkintoy", "Dunyo bolalari" kabi maxsus nashrlarning yo‘lga qo‘yilishi kitobxonlik madaniyatini yuzaga keltirdi. 1912–1949-yillardagi intellektual yuksalish va gumanizm davrida insonparvarlik g‘oyalari ustuvorlik qildi. Ye Shengtao va Bing Sin kabi ijodkorlar xitoy tilidagi ilk original badiiy namunalarini yaratdilar va bu davr adabiyotning janriy xilma-xilligi bilan ajralib turadi. 1949–1980-yillar oralig‘ida esa adabiyot mafkuraviy ta’sir va tashqi aloqalar markazida bo‘ldi. XXR tashkil topgach, vatanparvarlik va inqilobiy qahramonlik mavzulari yetakchilik qildi, shu bilan birga rus klassiklari Pushkin, Krilov va Tolstoy asarlari orqali xorijiy an’analar bilan integratsiya kuchaydi. 1980–2000-yillarda "Yangi to‘lqin" va qayta uyg‘onish davri boshlanib, mafkuraviy qoliplardan voz kechildi va yana insoniy qadriyatlarga e’tibor qaratildi. 2000-yildan hozirgacha davom etayotgan zamonaviy "Oltin davr"da esa bolalar adabiyoti nashriyot tizimining eng daromadli va jadal rivojlanayotgan tarmog‘iga aylanib, xalqaro miqyosda yetakchilik qilmoqda.

Ushbu zamonaviy jarayonlarning markazida turgan ulkan siymolardan biri Shu Huibodir. 1976-yilda tug‘ilgan ushbu adib Pekin Pedagogika universitetida zamonaviy adabiyot yo‘nalishida tahsil olgan bo‘lib, ilmiy-adabiy faoliyatni akademik muhit bilan uzviy bog‘lab kelmoqda. U nafaqat Xitoy Yozuvchilar uyushmasi a’zosi, balki adabiy ijod bo‘yicha davlat darajasidagi birinchi toifali mutaxassisdir. Hozirgi kunda u Zhongnan Iqtisodiyot va Huquq universiteti huzuridagi Bolalar adabiyoti ijodi va tadqiqot markaziga rahbarlik qiladi va magistrlar uchun ilmiy rahbar hisoblanadi. Uning adabiy faoliyati davomida ko‘plab nufuzli mukofotlarga sazovor bo‘lgani diqqatga sazovordir. Xususan, ikki marotaba “Milliy eng yaxshi bolalar adabiyoti mukofoti”, uch marotaba “Chen Bochui xalqaro bolalar adabiyoti mukofoti” va “Bolalar adabiyoti” jurnalining oltin mukofotlari uning mehnatlari samarasidir. Uning qirqdan ortiq kitoblari, jumladan, "Orzular — hayotdagi nur", "Farishtalar mamlakati" va "Berkinmachoq" kabi asarlari jahon tillariga tarjima qilingan.

Shu Huiboning "Bolalar uchun katta adabiyot yaratish" konsepsiyasi sohada inqilobiy yondashuv hisoblanadi. Adibning fikricha, bolalar adabiyoti shunchaki soddalashish emas, balki insoniyat donishmandligi va samimiy hayotiy tajribasini o‘zida jamlagan klassik darajadagi asarlar yaratishdir. U buyuk Borxesning "Barcha buyuk adabiyot namunalari pirovardida bolalar adabiyotiga intiladi" degan so‘zlarini o‘ziga shior qilib olgan. Andersenning "Xunuk o‘rdakcha"si ortidagi teran yolg‘izlikni yoki Sent-Ekzyuperining "Kichik Shahzoda"sidagi "Eng muhim narsani ko‘z bilan ko‘rib bo‘lmasligi" haqidagi falsafani bolalarga ishonch bilan yetkazish lozimligini ta’kidlaydi. Uning "Nur sadosi" (Hearing the Light) nomli hujjatli asari ham aynan shu tamoyil asosida yaratilgan. Ushbu asar ko‘zi ojiz yosh skripkachi Chje Yuanning hayot yo‘li orqali inson irodasining naqadar cheksiz ekanini ko‘rsatib beradi. 2026-yil 30-yanvarda ushbu asar "Qiyuan madaniyat mukofoti"ni qo‘lga kiritgani bejiz emas, chunki u shunchaki jismoniy imkoniyati cheklangan insonning muvaffaqiyati emas, balki oddiy insonning taqdir va dunyo bilan bo‘lgan murakkab munosabatlarini badiiy talqin etadi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, Xitoyda 18 million ko‘zi ojiz inson istiqomat qiladi, bu esa asarning ijtimoiy va insonparvarlik ahamiyatini yanada oshiradi.

Li Hao kabi munaqqidlar Shu Huibo uslubini "kamolotga intilish" tamoyili orqali tahlil qiladilar. "Nur sadosi" asarida bayon vazmin boshlanib, voqealar rivoji bilan birga, matn qatlamlariga skripka sadosi singib borgani sayin badiiy joziba yuksalib boradi. Ayniqsa, "Shindler ro‘yxati" bo‘limidagi ammaning vafoti va Liu Peiyan o‘qituvchining yerto‘ladagi darslari asarning ma’naviy nurini tashkil etadi. Bu asarni Stefan Sveygning jiddiy biografik asarlari bilan teng qo‘yish mumkin. Chje Yuanning "Men hamisha o‘z skripkamni izlayapman" degan so‘zlari uning nafaqat musiqiy, balki ma’naviy o‘zligini izlashini anglatadi. Muallif qahramonning iztirob va quvonchlarini o‘quvchi uchun shaxsiy tajribaga aylantira olgan.

Bundan tashqari, adibning o‘n olti yil davom etgan "Urush va kamolot" trilogiyasi ("Qaychi, tosh, qog‘oz", "Bo‘ri, soat necha bo‘ldi?" va "Bekinmachoq") alohida e’tiborga loyiqdir. Bu asarlarni yozishda muallif tarixiy bilimsizlikdan "hissiy idrok" sari yo‘l olganini ta’kidlaydi. Tarix kitoblaridagi raqamlar sovuq bo‘lsa, adabiyotda ular ortida turgan oilalar va qalb iztiroblari namoyon bo‘ladi. Urush sahnasida insoniyat tabiatini anglash orqali Shu Huibo botirlik va qo‘rqoqlik o‘rtasidagi nozik chegarani tahlil qiladi. Uning maqsadi bolalarda boshqa xalqlarga nisbatan nafrat uyg‘otish emas, balki tinchlikni qadrlash va hayotni sevishga chorlashdir. Insoniyatning buyukligi o‘z xatolaridan saboq chiqarishda ekanini uqtiradi.

Shu Huibo ijodi bolalar adabiyotini yangi pog‘onaga ko‘tardi. Uning har bir asari, xoh "Yer osti daryosi" bo‘lsin, xoh "Sog‘inchning 45 darajasi", bolalik soddaligi bilan falsafiy teranlikni birlashtiradi. "Kichik Shahzoda" kabi asarlar orqali bolalar insonni so‘ziga qarab emas, amallariga qarab baholashni o‘rganadilar. Shu Huiboning asarlari esa bolalar uchun shunchaki o‘zligini ko‘radigan ko‘zgu emas, balki ularning hayot yo‘lini yorituvchi, kelajakka ishonch, jasorat va kuch bag‘ishlovchi mangu mash’al bo‘lib xizmat qiladi. Adabiyotning zamon bilan hamnafas bo‘lib, insonlar qalbiga nur ulashishdagi qudrati aynan mana shunday samimiy va teran asarlarda namoyon bo'ladi.

Xulosa va takliflar. Olib borilgan tadqiqotlar natijasi shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy xitoy bolalar adabiyoti shaxsning intellektual va ma’naviy kamolotini ta’minlashda muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa, Shu Huibo ijodi misolida bolalar adabiyotining tarbiyaviy, estetik va kognitiv funksiyalari o‘zaro uyg‘un holda amalga oshirilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy bolalar adabiyoti an’anaviy didaktik yondashuv doirasidan chiqib, bolaning ichki dunyosi, uning individual tafakkuri va his-tuyg‘ulariga yo‘naltirilgan yangi konseptual modelga asoslanmoqda. Bu esa adabiyotning nafaqat bilim berish, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish vositasi sifatidagi ahamiyatini yanada oshiradi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida “katta adabiyot” konsepsiyasi doirasida bolalar uchun yaratilgan asarlarning mazmun jihatdan chuqurligi va universal ahamiyati ochib berildi. Xususan, “Nur sadosi” asari misolida ijtimoiy-gumanitar muammolarning bolalar adabiyotida badiiy ifodalanishi uning ta’sir doirasini kengaytirishi aniqlandi. Umuman olganda, bolalar kitobxonligi jamiyatda shaxsning ijtimoiylashuvi, ma’naviy qadriyatlarning shakllanishi va barqaror dunyoqarashning qaror topishida muhim omil sifatida baholanadi. Shu ma’noda, zamonaviy xitoy bolalar adabiyotini chuqur o‘rganish nafaqat adabiyotshunoslik, balki pedagogika va psixologiya sohalari uchun ham dolzarb ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “当代中国儿童文学研究”中国文学批评, 2023
2. 国龙. 中国儿童文学文体研究的状貌、问题和方法[J]. 中国文学批评, 2022
3. 舒辉波-武昌理工学院文法学院
https://xwcb.zuel.edu.cn/2026/0130/c6950a422792/pagem.htm